

УДК 378.1

Савицька О. С.

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті висвітлені основні питання змісту й організації роботи з обдарованими учнями в сучасному навчальному закладі на уроках трудового навчання в умовах допрофільної підготовки. Запропоновано рекомендації щодо створення цілісної системи пошуку, відбору та розвитку обдарованих учнів.

Ключові слова. Обдарованість, обдаровані діти, профільне навчання, допрофільне навчання.

Актуальність даного питання зумовлена тим, що проблема дитячої обдарованості на сьогоднішній день є глобальною. За останніми даними 20% дітей вважаються обдарованими, але лише 2-5% реалізують себе. Причиною цього є відсутність оптимальних умов для розвитку таких дітей.

Обдаровані діти часто не можуть адаптуватися в соціумі, це служить причиною виникнення соціальних і особистісних проблем у їхніх взаєминах з однолітками. Допрофільне та профільне навчання як раз і є виходом з ситуації, що склалася, тому що, воно дозволяє більш повно враховувати інтереси, схильності і здібності учнів.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченню проблеми розвитку обдарованості присвячено чимало наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених: Н. Лейтіс, В. Дружинін, Б. Теплов, С. Рубінштейн, Н. Левітов, О. Кульчицька, Е. Торранс, Ф. Гальтон, Г. Костюк, О. Матюшкін та ін.

Мета статті полягає в узагальненні досвіду навчання та виховання обдарованих дітей в умовах допрофільного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі.

Обдаровані діти – майбутній цвіт нації, її інтелектуальна еліта, гордість і честь України, її світовий авторитет. Недарма видатні діячі нашої держави надавали виняткового значення формуванню розумового потенціалу українського громадянства, вважаючи, що тільки еліта може просувати суспільство й державу до висот досконалості.

Серед основних завдань, які постають перед сучасною профільною школою, особлива увага звертається на творчий розвиток школярів. Навчальний процес має бути для дитини не лише засобом здобуття знань, без яких вона не може обійтися у повсякденному житті, а має викликати бажання йти шляхом власного розвитку, знаходячи щось нове, цікаве, отримуючи при цьому естетичне задоволення від почутого, побаченого й пережитого.

В центрі концепції розвитку сучасної профільної школи має бути особистість, індивідуальна робота з обдарованими дітьми, які вирізняються насамперед високим інтелектом, що є наслідком як природних задатків, так і сприятливих умов навчання.

Аналіз наукових досліджень з проблем обдарованості свідчить про те, що більшість дослідників віддають перевагу навчанню дітей в умовах звичайних навчальних закладів, використовуючи ряд традиційних та інноваційних методів. У методах навчання обдарованих учнів на допрофільному рівні мають переважати пошуково-дослідницький напрямок та створення умов для генерування креативних ідей, розвитку творчості.

Існує декілька підходів до визначення обдарованості. Вчені розглядають його як:

- високий рівень здібностей особистості (В. Дружинін, Н. Лейтіс);
- якісне перетворення здібностей (Б. Теплов, В. Крутецький);
- синонім всіх здібностей людської істоти (С. Рубінштейн);
- характеристику ступеня вираження та своєрідності природних передумов здібностей людини (Н. Левітов);
- готовність особистості до розвитку в різних напрямках, так звана основа для виникнення й розвитку спеціальних здібностей у різноманітних видах діяльності (Б. Ананьєв).

О. Кульчицька трактує обдарованість як “більш високий рівень досягнень даної дитини

в якій-небудь діяльності в порівнянні з іншими людьми” [1].

Таким чином, *обдарованість* – це вміння особистості використати свої здібності та задатки, свій розумовий потенціал в практичній діяльності.

Складові обдарованості включають наступні спільні риси: відповідний рівень мотивації; легкість навчання; здатність до продукування нового, оригінального; прагнення досягнути високих творчих результатів.

Організація роботи з розвитку обдарованості і талантів учнів здійснюється у три етапи:

– діагностичний (виявлення дітей, які мають здібності до певних видів діяльності, відрізняються нестандартністю мислення та творчим підходом до вирішення проблем);

– формуючий (створення умов для повноцінного інтелектуального, фізичного, морального розвитку обдарованих дітей);

– мотиваційно-стимулюючий (стимулювання учнів до саморозвитку та самовдосконалення).

Предмет “Трудове навчання” тісно пов’язаний із розвитком обдарованості та творчої активності учнів. Адже, за своєю сутністю, це – предмет творчий, тому при його вивченні необхідно змістити акценти від фактично ремісничого навчання до формування та розвитку творчої ініціативи, пошуку, інтелектуального навчання його змісту, створення реальних умов для реалізації індивідуальних можливостей особистості кожного учня [3].

Творча діяльність емоційна, приваблива для учнів, впливає на всі сторони життя особистості, допомагає задовольнити потреби у діяльності, самопізнанні; спонукає до пошуку. Саме у творчій діяльності розвиваються якості обдарованої та творчої особистості.

Відомо, що обдарованість учнів найбільш ефективно розвиваються у ході продуктивної творчої діяльності. Творчість, індивідуальність, фантазія проявляються у навіть мінімальному відході від зразка. Тому вся увага була зосереджена на видозміну уроку як форми навчання. Так з’явилися “нестандартні уроки”.

Термін “*інновація*” означає оновлення процесу навчання, який спирається, головним чином, на внутрішні фактори. Отже, *інноваційні технології* – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання. Тому ідея “*інноваційної технології*” полягає у виробленні певної сукупності технологій навчання, що сприяють розвитку обдарованості, творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників у сучасних школярів.

На відміну від звичайних уроків, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, нестандартний урок найбільш повно враховує вікові особливості, інтереси, нахили, здібності кожного учня. У ньому поєдналися елементи традиційних уроків – сприймання нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення – але у незвичайних формах.

Інноваційними технологіями в трудовому навчанні в умовах допрофільної підготовки є:

1. Проектні технології
2. Інтерактивні технології
3. Ігрові технології
4. Інформаційно-комунікаційні технології.

Особливе місце серед інноваційних технологій займає *проектна технологія* під час вивчення трудового навчання (технології).

Слово “проект” у перекладі з латинської мови означає “*кинутий вперед – план, задум тощо*”. Творчий проект – це самостійна (під контролем і з допомогою вчителя) творча робота учня від задуму до практичного втілення в життя.

Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп’ютером) або ким-небудь (людиною) [2].

Отже, *інтерактивне навчання* – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня.

Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавим і захоплюючим не лише роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але і буденні кроки по

вивченню різноманітних технологій.

На уроках трудового навчання організація ігор допомагає моделювати творчий процес, створює сприятливі умови для розвитку обдарованості учнів, розвиває інтерес до самостійних досліджень.

Розв'язання проблеми розвитку обдарованості в процесі трудового навчання пов'язане також з доцільним використанням різних методів і засобів, у тому числі, і застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках трудового навчання викликає живий інтерес в учнів, покращує процес засвоєння матеріалу, унаочнює пізнання, сприяє розвитку обдарованості та творчих здібностей.

Висновки. Отже, в рамках допрофільного навчання, учитель повинен забезпечувати:

– підтримку постійного інтересу учня до предмета шляхом пропозиції для розв'язання нестандартних завдань, вивчення позапрограмового матеріалу, участь у олімпіадах, МАН, конкурсах тощо;

– індивідуальний підхід до кожного учня, допомога у самовизначенні й розвитку особистості, успішній соціалізації.

– варіативність і особистісну орієнтацію освітнього процесу;

– освоєння проектно-дослідницьких і комунікативних методів;

– формування здібностей і компетентностей, необхідних для продовження освіти у відповідній сфері професійної освіти.

Робота з обдарованими дітьми має бути чітко спланована і організована; передбачає тісну співпрацю учителя.

Використана література:

1. Крутий М. Обдаровані діти / М. Крутий // Директор школи. – 2008. – № 48. – С. 17-20.
2. Німак О. Організація роботи з обдарованими дітьми в ЗНЗ / О. Німак. – Х. : Основа, 2010. – 144 с.
3. Терещук А. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання / А. Терещук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – № 1. – С. 19-23.

References:

1. Krutii M. Obdarovani dity / M. Krutii // Dyrektor shkoly. – 2008. – № 48. – S. 17-20.
2. Nimak O. Orhanizatsiia roboty z obdarovanymy ditmy v ZNZ / O. Nimak. – Kh. : Osнова, 2010. – 144 s.
3. Tereshchuk A. Metody tvorchoi diialnosti na urokakh trudovoho navchannia / A. Tereshchuk // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2006. – № 1. – S. 19-23.

Савицкая О. С. Развитие одаренности учеников на уроках трудового обучения в условиях допрофильной подготовки.

В статье раскрыты основные вопросы содержания и организации работы с одаренными учащимися в современном учебном заведении в условиях допрофильного обучения. Предложено рекомендации по созданию в общеобразовательных учебных заведениях целостной системы поиска, отбора и развития одаренных учеников.

Ключевые слова: Одаренность, одаренные дети, профильное обучение, допрофильное обучение.

Savickaya O. S. Development of gift of students on the lessons of the labour teaching in the conditions of pre profile preparation.

The article highlights the main issues of content and organization of work with gifted children in a modern school in the classroom labor studies in terms of pre profile training. The recommendations for the establishment of an integrated system of search, selection and development of talented children.

Keywords: Talented, talented children, profile learning, preprofile training.